

Styrelsen informerar

- Boka redan nu in nästa Vårmöte 2013 som är på Slagthuset i Malmö den 19-21 mars.
- Lämna in förslag till föredrag för Vårmötet senast den 22 oktober.
- Nu finns Renare Mark också med en grupp på LinkedIn, gå med du också!
- Uppdatera gärna era uppgifter i medlemsregistret med information om branschtillhörighet

/MARIA SUNDESTEN, ORDFÖRANDE

Nätverket Renare Marks nyhetsbrev distribueras till samtliga medlemmar i nätverket via e-post. Nätverket är öppet för alla intresserade. Enskilt medlemskap kan tecknas av alla, för företag finns korporativt medlemskap. Mer information finns på nätverkets hemsida eller kan fås genom att skicka e-post till nätverket. Bidrag till Nyhetsbrevet tas gärna emot.

REDAKTION:

Nyhetsbrev:

Ulrika Larson, 0708-473 475
ulrika.larson@empirikon.se

Ingegerd Ask,
ingegerd.ask@flen.se

Hemsida:

Peter Harms-Ringdahl, 072-523 43 40
peter.harms-ringdahl@empirikon.se

ANSVARIG UTGIVARE:

Ordförande

Maria Sundesten, 08-506 306 58
maria_sundesten@golder.se

Nätverket Renare Mark
c/o Ekorola AB
Fabriksgatan 23
891 33 Örnsköldsvik

Foto: Ulrika Larson koordinatör NRM/Empirikon

Lys upp i höstmörkret med Renare Mark

Det bubblar med aktiviteter i nätverket både i de regionala avdelningarna och på nationell nivå. Region norr har tidigare brutit ny mark i nätverket vad gäller att ordna seminarium med videolänk och nu tas även steget till att testa tekniken på ett nationellt seminarium. **Missa inte seminariet/webinariet** om förorenade sediment som Renare Mark anordnar den 14 november tillsammans med SGI, Länsstyrelsen i Kalmar, Umeå, Göteborg, Golder i Stockholm samt Snowman i Holland. Närmare advent, den 28 november, anordnas ett **seminarium om provtagning och analyser** på Sheraton Hotell i Stockholm. Gå in och anmäl dig till seminarierna den 14 och 28 november på www.renaremark.se det finns platser kvar!

Planeringen är också i full gång inför nästa Vårmöte 2013 som anordnas i Malmö. Planera redan nu in dagarna i din kalender. Vi ser fram emot många spännande förslag till föredrag. Sista dag för att lämna in förslag är den 22 oktober. **Läs inbjudan till att lämna föredrag.**

Vi ses på höstens evenemang! /redaktionen och styrelsen

Spännande föredrag, trevligt mingel och opera i Oslo

NORDROCS drog fullt hus i Oslo med mer än 280 deltagare. Det blev tre mycket inspirerande dagar med intressanta föredrag, trevligt mingel på Stadshuset, operabesök och chokladfontäner. Tack Miljöringen för ett bra värdskap! Missade du årets NORDROCS får du en ny chans om två år i Stockholm!

Läs mer på sida 5

Nyheter från Renare Marks avdelningar

Renare Mark Region syd

Renare Mark Syd anordnar seminarium och workshop kring hantering av förorenade massor i Malmö. Den här gången belyses vilken roll beställare, konsult/miljökontrollant och entreprenör har i masshanteringskedjan. Boka redan nu in kl 13.30-16.30 den 22 november. Efteråt blir det after work för de som vill!

Renare Mark Region Öst

Renare Mark region öst bjöd den 11 september in till ett studiebesök om arkeologi, fysisk planering och förorenade områden. Studiebesöket ägde rum i kvarteret Mjölaren.

Renare Mark Region Väst

Nätverket Renare Mark Väst håller den 18 oktober ett seminarium i Göteborg på temat "Massor för anläggningsändamål" – När och hur får vi använda massorna vi gräver upp? Vilka krav bör ställas på dokumentation etc?

Renare Mark Region Mälardalen

Renare Marks avdelning i Mälardalen anordnade den 13 september sin årliga miljökamp. Det blev en lyckad afton med god uppslutning. Och vem blev vinnare i femkampen undrar ni förstås? Det var jämnt men Tyréns vann på upploppet mot JM Entreprenad.

Renare Mark Region Norr

Den 24 oktober ordnar Renare Mark i norr ett studiebesök vid Brännkläppen och ett seminarium tillsammans med NWI.

NWI (<http://northwaste.se>) är ett miljöprojekt med uppdrag att skapa en plattform för miljöteknisk affärsutveckling med fokus på nyttiggörande av restprodukter.

Inom deponin Brännkläppen i Bodens kommun pågår försök med efterbehandling av arsenikförorenad jord inom ramen för NWI. Försöken leds av Lale Andreas samt Jurate Kumpiene vid LTU.

Sista anmälningsdag var den 15 oktober men är ni intresserade av att delta maila till eric.lundin@geogen.se

Renare Marks tematiska avdelning förorenade byggnader

Den tematiska avdelning för förorenade byggnader är medarrangör till en SGF-kurs om förorenade byggnader på Yasuragi Saltsjö Boo den 22-23 oktober.

Renare Marks tematiska avdelning förorenade sediment

Tematiska avdelningen för förorenade sediment är med och arrangerar ett webinarium i höst om riskbedömning av förorenade sediment. Webinariet är ett samarbete mellan Renare Mark och SGI i Sverige och SKB i Holland (Snowman).

Läs mer om vad som händer i de regionala avdelningar på www.renaremark.se

Nya publikationer

Läs SGIs enkät om Föreningade områden – Inventering av effektivitetshinder och kunskapsbehov

Läs enkät

Vårmetet den 19-21 mars

Årets vårmöte i Göteborg var en mycket lyckad tillställning med fler än 400 deltagare på plats.

Nu blickar vi fram emot nästa vårmöte som kommer att arrangeras på Slagthuset i Malmö den 20-21 mars. Vårmetet går under titeln "Dagens problem - morgondagens produkt".

Vårmetet inleds med ett studiebesök som Renare Mark syd anordnar på RGS 90's anläggning i Köpenhamn den 19 mars.

Har du inte lämnat in ditt bidrag till föredrag? Ingen fara, du har fram till den 22 oktober på dig att skicka in det till info@renaremark.se

Foton: Ulrika Larsson, koordinator NRM/Empirikon

Studiebesök vid Norrbyskäär

Ett 20-tal personer slöt upp till Renare Mark Norrs studiebesök på Norrbyskäär i juni.

På ön har det tidigare bedrivits bl.a. sågverksverksamhet och varmgalvanisering. År 1895 startade Mo och Domsjöes VD Frans Kempe ett ångdrivet sågverk, en s.k. ångsåg. Samtidigt anlade han något av ett för den tiden genomtänkt mönstersamhälle för arbetarna.

Verksamheten vid Norrbyskäären nådde sin höjdpunkt på 1920-talet, då närmare 1 400 personerna var bosatta (arbetare samt deras familjer) i samhället, som kallades Norrbyskäär. Sågverksanläggningen lades ned 1952 och huvudöarna, med väl bevarade byggnader, används idag som privathus eller sommarstugor. Även KFUM bedriver ungdomsverksamhet på ön där de varje sommar anordnar konfirmationsläger.

Norrbyskäär är ett populärt utflyktsmål för Umeåbor men även för turister. Det är ganska komplex situation då kulturmiljöns värden ska vägas mot de ingrepp som kan komma att behöva vidtas för att åtgärda föroreningarna.

Studiebesöket inleddes med en historisk återblick av det gamla sågverkssamhället berättat av Gudrun Norstedt. En modell av samhället på Norrbyskäär visades och Nadja Lundgren och Torbjörn Roos berättade om de kommande provtagningarna. De berättade också om föroreningar i mark och vatten och om hur man kan se spridning till biota (småkrypen i bottarna) och abborre.

/Marie Eldståhl, Niras, NRM Norr

Renare Mark Syd, 22 maj 2012

Som en fortsättning på årets tema "Förorenade massor" begav sig Renare Mark Syd, en strålande majdag, till Sysavs avfallsanläggning i utkanten av Malmö. Trycket på platserna hade varit stort och bussens 50 platser fyllides snabbt upp. Bussen tog oss på en rundtur ut i verkligheten och vi fick se anläggningens olika delar dit verksamhetens och privatpersoners avfall hamnar, bearbetas och i de flesta fall återvinns.

Mikael Quednau, Sysav, dirigerade med van hand busschauffören uppför Sysavs kullar till det som kanske intresserade oss mest, kemiplattan, där hanteringen av våra förorenade massor sker. Micke berättade om möjligheterna för återvinning och den sortering som sker för att få ut renare fraktioner.

Efter en timmes rundtur styrde vi ner igen och intog våra platser för att lyssna på eftermiddagens föredragshållare. Nu anslöt även de som inte fått plats på bussturen men som ville delta i diskussionerna.

Karin Persson, ordförande Renare Mark Syd hälsade alla nytilkomna välkomna och Mikael Quednau tog vid igen och inledde med att tala om Sysavs anläggning. Han tog även upp problematiken med oseriösa företag inom avfallssidan samt ansvarsfrågan. Beställarens juridiska ansvar slutar kanske i de flesta fall när massorna lämnats hos en godkänd mottagares men hur är det med det moraliska ansvaret?

Högni Hansson, miljöchef Landskrona, fortsatte med att berätta om sina och kommunens erfarenheter kring förorenade massor. Han belyste problematiken med ökade föroreningshalterna i våra jordar idag. Är de naturliga halterna i våra jordar ett minne blott? Högni pratade även om problemområdena där vi hittar förorenade massor idag, gamla täkter, svackor eller våtmarker i lantbruket samt bullervallar.

Margareta Svenning, Länsstyrelsen, fortsatte och berättade om det masshanteringsprojekt där en projektgrupp med 6 kommuner och länsstyrelsen medverkat. Projektet belyser problematiken med hanteringen av förorenade massor i Skåne och har innefattat tillsynsinsatser längs hela masshanteringskedjan. Projektet har så här långt fallit väl ut och nya tag med förhoppning om fler medverkande kommuner tas inom kort.

Diskussionerna som följde inkluderade bland annat kunskapen om masshantering hos de kommunala exploatörerna och bygg- och anläggningsprojektledarna knutna till sådana projekt. Hur ökar vi kunskaper hos samhällets olika aktörer?

Vi diskuterade även möjligheterna att förbättra kommunikationen mellan kommunernas tillsynsmyndigheter för att komma tillrätta med de "gränsöverskridande" transporterna av förorenad jord.

Den 22 november följer vi upp ämnet med ett seminarium om masshantering. Hoppas vi ses då!

/styrelsen för Renare Mark Syd.

Från vänster: Guidning i Stadshuset, Lars-Otto Reiersen, AMAP om Arktis, NORDROCS 2012 Foton: Ulrika Larson koordinator NRM/Empirikon Konsult AB

NORDROCS 2012 i Oslo

Tre intressanta och mycket roliga dagar inleddes den 18 september med en mottagning på Stadshuset i Oslo. Det var en dramatisk promenad från Clarion hotell till stadshuset. Regnet öste ned i floder ackompanjerat av blixtar och dunder (tack snälla Jessica för lånet av paraply!). Men de blöta skorna glömdes snabbt bort när dörrarna till stadshuset öppnades och vi fick träda in i en magnifik byggnad med väggmålningar som tagit mer än 30 år att skapa.

Borgmästare Fabian Stang hälsade oss välkomna och det bjöds på bubbel, plockmat, mingel och en guidning runt i Stadshuset med rum där fantastiska målningar berättade Norges historia och myter.

Föreläsningarna inleddes med att Harald Björnstad, ordförande för Miljöringen i Norge hälsade alla välkomna. Därefter tog Lars-Otto Reiersen, AMAP, med oss till Arktis i ett föredrag om klimatförändringar, miljögifter och dess påverkan på ekosystem och människor. Lars-Otto berättade om det arktiska dilemmat. Människorna som lever på Arktis utsätts för en hög exponering av miljögifter bland annat POP och kvicksilver som lagras i fisk som är en viktig del i deras kost. AMAP har också i sina studier sett en ganska dramatisk ökning i temperatur med smältande isberg och glaciärer som kommer ändra människors sätt att leva på Arktis.

Klimatförändringarna och hur de påverkar vår omgivning är en viktig fråga inte minst för spridning av föroreningar i samband med översvämningar och jordskred. Gunnel Göransson på SGI, Sverige höll ett mycket bra föredrag där hon visade på två undersökningar, en som visade på förändringarna i ytvattenkvaliteten vid regn och en som påtalade hur föroreningar mobiliserades vid jordskred.

Norge som har kommit långt i sitt arbete med förorenade sediment hade många spännande föredrag på agendan. Gijs Breedveld, NGI, höll ett intressant föredrag om hur man bedömer effekten av olika former av sedimentåtgärder. Likaså Gijs kollegor Amy Oen och Espen Eek berättade

om användandet av passiva provtagare för att mäta effekten av täckning med aktivt kol samt resultaten av att täcka sedimenten i fjordar. Espens försök i laboratorium att täcka sediment med ett tre cm tunt lager aktivt kol hade gett mycket goda resultat och visat sig vara ett kostnadseffektivt sätt att åtgärda förorenade sediment i fjordar. Vi fick även exempel på hur sedimentproblematiken hanterades i projekt utanför Norge. Pär Elander på Elanders Miljöteknik visade på de olika åtgärdsalternativ som Projekt Sanering av Oskarshamns hamnbassäng utrett. Där har utredningarna visat att muddring och nyttiggörande av sedimenten i hamnen är den mest kostnadseffektiva och miljömässigt fördelaktigaste metoden. Francesca Giaime från ISPRA (Institute for environmental Protection and Research) i Italien delade med sig av deras arbete med att hantera muddrade massor. Eric A Stern, inbjuden talare från Battelle Memorial institute i USA sammanfattade frågan om hur man skapar ett globalt hållbart sätt att hantera sedimentproblematiken med sin titel på föredraget: the paradox of having it all".

Inte bara sedimentfrågor och klimatfrågor stod på agendan för NORDROCS utan även klorerade lösningsmedel, PFOS, förorenad mark och EU-projekt och dess ramverk samt miljögifter vi omger oss med i vår vardagsmiljö belystes i mycket bra föredrag. Alla föredrag har inte nämnts men för de som är intresserade av att läsa mer finns alla presentationerna på www.nordrocs.org

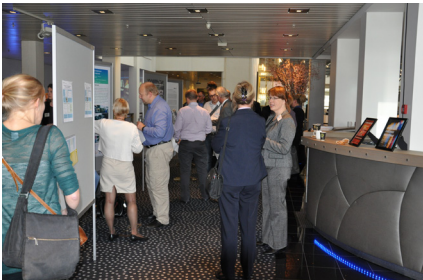
Mellan alla intressanta föredrag hanns det med både mingel vid posterutställning och en fantastisk kväll på Operahuset i Oslo.

För min del började NORDROCS med en ögonöppnare på Arktis och avslutades med middag tillsammans med kollegor på Grönland innan jag tog Flytgoet tillbaka till Gardemoen för hemresa. Tack för alla roliga möten och spännande föredrag som gav stor inspiration. Nästa gång (2014) arrangeras NORDROCS i Stockholm då det är Renare Marks tur att stå som värd. Vi ses väl då?

/Ulrika Larson, koordinator för NRM/Empirikon Konsult AB

NORDROCS i bilder

Foton: Ulrika Larson Koordinator NRM/Empirikon

Bästa exjobb 2012

I utlysningen för Bästa exjobb söker nu Nätverket Renare Mark slutförda examensarbeten från år 2012.

Bidragen kan inlämnas av institution, företag eller författarna själva.

Inlämnade bidrag kommer att utvärderas av Nätverkets priskommitté som består av ca 5 representanter från branschen, varav en från styrelsen.

Vinnaren erhåller en prissumma på 15 000 kr samt inbjudan att presentera sitt examensarbete vid Nätverkets Vårmöte 2013. I samband med Vårmötet betalas konferensavgift, resa och boende av Renare Mark.

Examensarbetet skall ha direkt koppling till förorenade områden/efterbehandling och belysa området ur ett naturvetenskapligt, tekniskt, ekonomiskt, socialt eller juridiskt perspektiv.

Kriterierna för Bästa exjobb lägger tyngdvikten vid nyhet och nytta för branschen men följer i övrigt framtagna krav vid universitet och högskola enligt följande:

- 1) Nyhetsvärde för branschen
  - 2) Nyttä för branschen
  - 3) Fronten för forskningen; vetenskaplighet, stringens
  - 4) Ingående moment (t ex litteraturstudie, fältarbete, laboratoriearbete, analys, modeller)
  - 5) Avgränsning och måluppfyllelse
  - 6) Utformning och presentation
- Samtliga inkomna examensarbeten läggs ut på Renare Marks hemsida. Skicka examensarbetet i digitalt format till nätverkets koordinator, ulrika.larson@empirikon.se, senast den 1 februari 2013. Märk meddelandet "Bästa Exjobb 2012"

För frågor går det även bra att kontakta Ulrika Larson, 0708-473 475.

Nätverket uppdaterar registret med branscher

För att få en överblick över vilka branscher som finns representerade i Renare Mark så ber vi nu alla medlemmar att logga in i medlemsregistret och fylla i vilken bransch de tillhör. Detta gör att vi kan se om någon bransch är underrepresenterad samt ger oss en bild av vilka teman som våra medlemmar kan vara intresserade av att höra mer om på våra seminarier.

Länk direkt till registret

Det händer i nätverket

- 24 okt, Studiebesök Brännkläppen, Boden.
- 14 nov, webinarium med temat förorenade sediment.
- 22 nov, seminarium i Malmö om hantering av massor för anläggningsändamål.
- 28 nov, seminarium i Stockholm om analyser.
- Februari seminarium om upphandling i Luleå.
- 19-21 mars anordnas Vårmötet i Malmö!
- Maj, två dagars studiebesök.

Det händer i branschen

- SGF: Kurs om förorenade byggnader på Yasuragi Saltsjö Boo den 22-23 oktober.
- SGI: Riskvärdering – Verktuget SAMLA för förorenade områden, 8 november, Stockholm.
- SGF: Kurs om riskbedömning av förorenade områden den 13-14 november, Stockholm.
- Seminarium om screening och miljögiftsövervakning den 13-14 november i Stockholm.
- Nicole technical meeting in Brussel 4 december.